

враховувати особливості психофізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

Перспектива дослідження. У дослідженні аспектів формування ціннісних ставлень у дітей з особливими освітніми потребами на базі Запорізької спеціальної загальноосвітньої школи-інтернат «Джерело» Запорізької обласної ради.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бутківська Т.В. Цінності від учителя до учня. *Початкова школа*. 1997. № 2.
2. Матвеева М. П., Миронова С. П. Корекційна робота у системі освіти дітей з вадами розумового розвитку. Кам'янець-Подільський : Інформ.-вид. відділ Кам'янець-Подільського держ. ун-ту, 2005. 164 с.
3. Омельченко Ж. О. Формування загальнолюдських цінностей як мети виховання в працях видатних мислителів. *Педагогіка і психологія*. 1993. № 3. С. 18–24.

Шевчук Тетяна Іванівна

Магістрантка спеціальності 016 Спеціальна освіта
(Олігофренопедагогіка. Логопедія)
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка
Науковий керівник – **Косенко Ю. М.**, канд. пед. наук,
доцент

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ДІТЕЙ З АУТИЗМОМ В ІНКЛЮЗИВНОМУ КЛАСІ

У статті висвітлено особливості організації навчально-виховного процесу школярів із розладами аутистичного спектру в умовах інклюзивного класу. Наголошено на складності навчання таких дітей звичайним вчителям. Зазначені групи на які поділяються діти з аутизмом. Підкреслено необхідність дотримання низки умов для успішного навчання таких школярів. До найбільш важливих умов автором віднесені: освітня підготовка вчителів, тісна співпраця педагогів з батьками, толерантність однокласників та інші.

Ключові слова: інклюзія, діти з розладами аутистичного спектру, організація навчально-виховного процесу.

Shevchuk Tetyana Ivanivna

Master's student majoring in 016 Special Education
(Oligophrenopedagogy. Speech Therapy)
Sumy State Pedagogical University
A.S. Makarenko University
Supervisor - **Kosenko Y.M.**, Ph.D. ped. Science, docent

ORGANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS OF CHILDREN WITH AUTISM IN AN INCLUSIVE CLASSROOM

The article highlights the peculiarities of the organization of the educational process of schoolchildren with autism spectrum disorders in an inclusive classroom. The difficulty of teaching such children to ordinary teachers is emphasized. These groups are divided into children with

autism. The need to comply with a number of conditions for successful education of such students is emphasized. The most important conditions of the author are: educational training of teachers, close cooperation of teachers with parents, tolerance of classmates and others.

Keywords: inclusion, children with autism spectrum disorders, organization of educational process.

Постановка проблеми. Впровадження ідей інклюзивної освіти в практику загальноосвітніх шкіл дозволяє надавати рівні можливості отримання освіти дітям з особливими освітніми потребами поряд з нормо-типовими школярами.

Активний розвиток інклюзивної освіти призводить до того, що все частіше учасниками навчально-виховного процесу в масових навчальних закладах стають учні зі складними порушеннями психофізичного розвитку, зокрема й діти з розладами аутистичного спектру (РАС).

Такі школярі є особливою категорією дітей з особливими освітніми потребами. На сьогоднішній день поширеність розладів аутистичного спектру становить близько 1% дитячого населення. Основною проблемою дітей з аутизмом є порушення мовлення, низький рівень розвитку соціальних навичок, сенсорні особливості, специфіка розвитку когнітивної сфери та соціально неприйнятна поведінка.

Навчання дітей з розладами аутистичного спектру є серйозною педагогічною проблемою, яка потребує спеціальної організації навчально-виховного процесу таких осіб.

Актуальність. Проблема аутизму вивчалась і висвітлювалася в медичній, психологічній і педагогічній площинах протягом тривалого періоду. Значний внесок у вивчення феномену аутизму внесли закордонні дослідники Н. Asperger, L. Bender, M. Bristol, S. Harris, B. Hermelin, L. Kanner та інші. В пострадянський період активно досліджували специфіку розладів аутистичного спектру такі дослідники, як Е. Блейлер, Д. Гіляровський, К. Лебединська, О. Нікольська, Н. Озерецький та інші. Українськими науковцями-дефектологами (Т. Ілляшенко, С. Конопляста, К. Островська, М. Рождественська, М. Химко, Д. Шульженко) було проведено низку педагогічних та психологічних досліджень, у яких було доведено необхідність спеціальної організації навчання та виховання дітей з аутизмом в інклюзивних групах і класах [1].

Узагальнюючи дослідження вітчизняних і закордонних науковців зазначимо, що корекційна робота з дітьми із розладами аутистичного спектру вимагає від спеціалістів (лікарів, корекційних педагогів, психологів, реабілітологів) і батьків нових прогресивних поглядів на проблему подолання

аутизму в комплексному форматі, що дає обґрунтовані підстави для прогноз розвитку та визначення освітньо-реабілітаційного маршруту, найбільш сприятливого для конкретної дитини.

В. Синьов такий підхід оцінює, як першочерговий і надзвичайно важливий, що відповідає реалізації принципів об'єктивності у діагностиці особливостей викривленого дизонтогенетичного розвитку, а також єдності діагнозу і прогнозу. На думку науковця, в роботі з аутичними дітьми важливо забезпечити саме мультидисциплінарний характер діагностично-прогностичної та корекційно-реабілітаційної діяльності спеціалістів [5].

Мета статті полягає у висвітленні організації навчально-виховного процесу школярів із розладами аутистичного спектру в умовах інклюзивного класу.

Виклад основного матеріалу. В основі психолого-педагогічної характеристики контингенту учнів із аутизмом лежить класифікація К. Лебединської, яка виділяє п'ять основних груп дітей з розладами аутистичного спектру. Такі діти мають абсолютно різні типи поведінки. Кожен з варіантів відрізняється по тяжкості і характеру аутизму, ступені дезадаптації дитини та її можливостей до соціалізації. Ці групи є певними орієнтирами не тільки для оцінки глибини дезадаптації дитини з аутизмом, але й динаміки нормалізації розвитку взаємодії дитини з середовищем. На думку К. Лебединської, виділення цих груп дозволяє диференційовано підходити до організації навчання дітей з аутизмом. Зокрема вчена диференціює таких осіб на:

- дитячий аутизм при різних захворюваннях ЦНС (органічний аутизм);
- психогенний аутизм виникає переважно у дітей до 3-4 років, які зростають в умовах емоційної депривації;
- діти з аутизмом шизофренічної етіології;
- аутизм при захворюваннях обміну речовин;
- аутизм при хромосомній патології [2].

У таких дітей діапазон вибору освітнього маршруту надзвичайно широкий: від можливості освоєння дитиною масової програми і навчання при спеціальній підтримці в звичайній школі до необхідності формування спеціальної індивідуальної програми освіти.

На нашу думку, для того, щоб інклюзія стала позитивним досвідом, мусять бути забезпечені певні умови, інакше таке навчання призведе до ситуації, коли дитина з особливими потребами є лише фізично присутня у масовій школі, але вона, ані не інтегрована соціально, ані їй не забезпечено належної освітньої програми.

Якщо не організувати належних умов навчання дітей з аутизмом інклюзивна освіта може спричинити негативні наслідки та супроводжуватися соціальним випадінням таких дітей, насмішками, а також незабезпеченням освітніх потреб учнів з розладами аутистичного спектру та посиленням соціальних проблем. Така «інклюзія» може бути великим стресом також і для вчителів, які, не маючи належної освіти й умов праці, опиняються у складній ситуації, коли, крім того, що їм треба працювати у класі із великою кількістю здорових дітей, – а це й без того вже чимале навантаження – вони ще й мають додатково забезпечити особливі умови для дитини з розладами аутистичного спектру.

Поведінкові проблеми дітей з аутизмом можуть іноді створювати значну перешкоду в проведенні уроків, й, отже, без належної допомоги спеціалістів (психологів) учителя та інші діти можуть негативно сприймати дитину з розладами аутистичного спектру, що спричинятиме дальше погіршення її проблем. Тому інтеграція справді має бути продуманою і підготовленою.

На нашу думку, для того, щоб інклюзивна освіта дітей з аутизмом була ефективною, в закладах середньої освіти необхідно дотримуватися наступних положень:

- педагоги для роботи з дітьми із особливими освітніми потребами повинні мати відповідну освіту. Це дозволить їм у більшій мірі усвідомити особливості розвитку дітей з розладами аутистичного спектру, озброїть найбільш ефективними педагогічними технологіями та методиками;

- наявність додаткового персоналу для роботи із дітьми з особливими освітніми потребами (наприклад, дитина може мати додаткового асистента чи ходити на додаткові/паралельні уроки до іншого вчителя, який працює з дитиною індивідуально або з невеликою групою дітей);

- створення умов для застосування сучасних методик навчання (наочність, роздаткові матеріали, інформаційно-комп'ютерні технології, організація робочих місць у класному приміщенні тощо);

- наявність команди фахівців, додаткових фахівців-консультантів, які можуть забезпечити необхідні додаткові втручання (наприклад, психолога для проведення поведінкової терапії у разі специфічних проблем поведінки у школі);

- робота із середовищем здорових дітей (та їхніх батьків) – приготування їх до належного сприйняття дитини з особливими освітніми потребами, сприяння позитивному ставленню, попередження можливих негативних реакцій тощо;

– забезпечення тісної співпраці між батьками дитини з особливими освітніми потребами та педагогами;

– розвиток різних варіантів інклюзії залежно від потреб/особливостей дитини. Щодо цього пункту, то ми маємо на увазі, що існують різні можливості перебування дитини з розладами аутистичного спектру у масовій школі – від повної інтеграції у звичайний клас до часткового перебування в класі з іншими дітьми на деяких уроках (малювання, музика тощо) чи винятково на перерві й аж до навчання в окремому класі для дітей з особливими освітніми потребами [4].

Аналіз наукових джерел свідчить про нестандартність організації навчання дітей з аутизмом. Вчителю необхідно враховувати їх особливий темп роботи, труднощі організації уваги. Їм потрібно відповідне улаштування шкільного життя з ретельно продуманим функціональним простором класу, робочого місця, стійким порядком занять.

Висновки. Отже, особливість психічного розвитку дітей з аутизмом визначає необхідність створення спеціальних форм організації їхнього освітньо-виховного процесу. Важливою є освітня підготовка вчителів, які працюють в інклюзивному класі, тісна співпраця педагогів з батьками, толерантність однокласників по відношенню до дитини з аутизмом та інше.

Перспектива дослідження. Подальшою перспективою нашого дослідження є розроблення методик ефективного навчання школярів з аутизмом в умовах інклюзивного класу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Корекційно-педагогічна робота з аутичними дітьми в умовах центру соціальної реабілітації. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://vipsoft.blob.core.windows.net/contest/ae6571e126c84efb9eb5bd0bfb8c6a26.pdf>
2. Лебединский В. В., Никольская О. С., Баенская Е. Р. Эмоциональные нарушения в детском возрасте и их коррекция. Москва: МГУ, 1990. 197 с.
3. Никольская О. С., Либлинг М. М., Баенская Е. Р. Аутичный ребенок: пути помощи. Москва: Теревинф, 2007. 288 с.
4. Организация инклюзивного образования обучающихся с расстройствами аутистического спектра. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://cdk.admsurgut.ru/win/download/1130/>
5. Синьов В. М. Мультидисциплінарний (медико-психолого-педагогічний) характер діагностики і корекції розвитку особистості при порушеннях процесу соціалізації. *Психолого-педагогічні засади розвитку особистості в освітньому просторі: матеріали методологічного семінару АПН України 19 березня 2008 р.* Київ. 2008. С. 527–532.

РОЗДІЛ II

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ ПСИХОПЕДАГОГІКИ (ОЛІГОФРЕНОПЕДАГОГІКИ)

Аврамчук Юлія Юріївна

магістрантка спеціальності 016 Спеціальна освіта
(Олігофренопедагогіка. Логопедія)

Сумський державний педагогічний
університет імені А.С Макаренка

Науковий керівник - **Прядко Л. О.** канд. пед. наук, доцент.

ПСИХОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ТА ОСОБЛИВОСТІ МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ

У статті висвітлено проблему психологічних властивостей та характерних особливостей мислення дітей дошкільного віку з інтелектуальними порушеннями. Охарактеризовано, що у дітей з такими особливими потребами гальмуються пізнавальні процеси: пам'ять, сприйняття, мислення, спостерігається недорозвиток мовлення та моторики. Акцентовано на тому, що у дитини з інтелектуальними порушеннями відсутня або дуже збіднена основа, на якій розвивається мислення. А саме несформовані наочні та слухові уявлення, обмежена ігрова діяльність, предметні дії, недорозвиток мовлення. Встановлено, що мислення дітей з інтелектуальними порушеннями характеризується несформованістю усіх розумових операцій, зниженням активності розумових процесів, неусвідомленістю та хаотичністю дій у процесі вирішення завдань, конкретністю, ситуативністю та ін.

Ключові слова: дитина з інтелектуальними порушеннями, мислення, операції мислення, психологічні властивості.

Avramchuk Julia Yuriyivna

Master's student majoring in 016 Special Education
(Oligophrenic Pedagogy. Speech Therapy)

Sumy State Pedagogical University
AS Makarenko University

Pryadko L. O. – Candidate of Pedagogical sciences

PSYCHOLOGICAL PROPERTIES AND FEATURES OF THINKING OF CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE WITH INTELLECTUAL DISABILITIES

The article highlights the problem of psychological properties and characteristics of thinking of preschool children with intellectual disabilities. It is characterized that children with such special needs inhibit cognitive processes: memory, perception, thinking, there is an underdevelopment of speech and motor skills. Emphasis is placed on the fact that a child with intellectual disabilities lacks or is very impoverished the basis on which thinking develops. Namely, unformed visual and auditory representations, limited game activity, objective actions, speech underdevelopment. It is established that the thinking of children with intellectual disabilities is characterized by underdevelopment of all mental operations, decreased activity of mental processes, unconsciousness and chaotic actions in the process of solving problems, specificity, situationality, etc.

Keywords: child with intellectual disabilities, thinking, operations of thinking, psychological properties.